

ESPANYA A EUROPA I AL MÓN

1.La globalització

La globalització és un procés d'integració en el món que influeix en àmbits diversos com l'econòmic, el social, el cultural, el polític i el tecnològic. La globalització ha convertit el món, cada vegada més interconnectat, en el que es coneix com una **aldeia global** (concepte ideat pel professor canadenc **Marshall McLuhan**)

Hi ha dos factors principals que han accelerat el procés cap a un nou món globalitzat:

- Els **avenços de la tecnologia**, coneguts com a **revolució tecnològica**.
- La necessitat cada vegada més evident d'**expansió dels fluxos comercials per tot el planeta**.

1.1.El procés de globalització

L'impacte del procés de globalització va associat a la mundialització del sistema d'economia de mercat (**capitalisme**) i al progrés de les noves tecnologies de la comunicació.

La globalització econòmica

L'aplicació de les noves tecnologies de la comunicació ha possibilitat la **globalització econòmica**, perquè:

- **Faciliten els contactes i els intercanvis dins de les empreses d'una manera instantània i simultània.**

A escala mundial la **globalització econòmica** ha propiciat:

- **La deslocalització i la desestructuració industrial.**
- **L'augment dels serveis d'informació i de cultura.**
- **La mobilitat geogràfica.**
- **La lliure circulació de capitals.**

La globalització social

Exemples dels canvis socials produïts per la globalització són l'augment del nivell de consum, els canvis profunds dels mercats laborals i els canvis dels models familiars.

La globalització cultural

El procés de **globalització** també **afecta el món de la cultura** en àmbits com la **ciència**, ja que la **informació i el coneixement** s'han convertit en sectors estratègics per als centres d'investigació. Les empreses i els països inverteixen cada vegada més en recursos **I+D**; sobretot els EUA, la UE, Japó, Corea del Sud, Canada i la Xina.

Els gustos artístics i esportius s'igualen, gràcies a l'accés fàcil i ràpid a la informació a través dels mitjans de comunicació. El món tendeix a uniformar-se, mentre que les societats miren de mantenir les especificitats o trets d'identitat.

1.2. Les desigualtats territorials al món

El sistema d'economia de mercat (**capitalisme**) ha generat progrés només per a un **grup reduït de països** i de persones. Alhora ha provocat augment de la pobresa i l'explotació a d'altres països.

Els països desenvolupats

Al voltant del **20% de la població mundial** viu als països més desenvolupats (majoritàriament situats a l'hemisferi nord). Les seves **característiques** són:

- **Riquesa de l'economia (PIB elevat).**
- **Alt nivell d'urbanització.**
- **Considerable estabilitat política.**
- **Elevat Índex de Desenvolupament Humà.**
- **Baix creixement demogràfic.**

Els països pobres

La majoria de la població mundial viu en aquests països (**Àsia, Àfrica i Amèrica Llatina**). Són anomenats com a **països subdesenvolupats** o en procés de desenvolupament. Els països desenvolupats, i ara la Xina (a Àfrica, terres rares) exploten els seus recursos naturals en benefici propi i moltes vegades donen suport a governs corruptes, favorables als seus interessos.

Nivells de desenvolupament diferents

Els **països en procés de desenvolupament**, en general, tenen un nivell de vida relativament baix i un creixement de la població elevat. La seva **economia té una important base agrària** i el desenvolupament industrial és escàs. Però en canvi hi ha una categoria que són els **anomenats països emergents**: Aquests països tenen aquestes **característiques**:

- **Creixen a un ritme molt superior al d'altres països de la resta del món.**
- **Comparteixen elements del món ric i del pobre.**
- **Tenen moltes diferències socials internes.**

Aquests països són coneguts com el **G5 o BRICS** (per les inicials de **Brasil. Rússia, Índia, Xina i Sud-àfrica**).

2.Els contrastos econòmics a la Unió Europea

Hi ha forts **contrastos socioeconòmics** entre els països d'Europa Central i del Nord que són pròspers ,amb relativament poc atur, i els d'Europa del Sud i de l'Est, que tenen una **renda per càpita inferior** i altes taxes d'atur.

Aquests contrastos també es manifesten entre les zones costaneres i les de l'interior, i entre les àrees urbanes i les rurals.

2.1.El sector primari

El sector primari és poc representatiu en el conjunt de l'economia de la UE, aporta només un **1,5% del Valor Afegit Brut (VAB)** i ocupa el **5% de la població activa**. Malgrat això, està immers en un procés de transformació perquè **s'ha adaptat a :**

- **La liberalització del comerç mundial.**
- **La incorporació de nous Estats.**
- **Desenvolupament tecnològic.**
- **Les exigències medioambientals.**

Els principals productes que s'obtenen d'aquest sector són:

- Productes agrícoles.
- Ramaderia porcina.
- Pesca.

2.2.El sector secundari

El sector secundari ha mantingut **relativament altes taxes de producció i d'ocupació: aporta un 24,5% del VAB i dóna feina al 22% de la població activa**. Les indústries més destacades són:

- Dins de la indústria pesada: metal·lúrgia i fabricació de maquinària.
- Dins de la indústria lleugera: indústria alimentària, química, automobilística i electrònica.

La major part dels intercanvis de béns industrials es fan entre els Estats membres.

2.3.El sector terciari o de serveis

Els països de la Unió Europea obtenen la **major part de la riquesa de les activitats terciàries, un 74% del VAB total, que ocupen un 73% de la població activa**.

El comerç, el transport i el turisme s'han vist afavorides per la lliure circulació de persones, mercaderies i capitals. També són importants les activitats relacionades amb l'administració, la sanitat i l'educació.

Les activitats comercials

La UE és una gran potència comercial, que competeix al mateix nivell que Estats Units pel que fa a la producció de béns i serveis.

El transport

Els països desenvolupats tenen **sistemes de transport i de comunicació moderns i eficaços**. No obstant això, hi ha importants desigualtats nacionals i regionals pel que fa a la **quantitat i a la qualitat dels mitjans de transport i a les infraestructures**.

El turisme

Els països mediterranis (Espanya, França, Itàlia i Grècia) són els grans focus receptors, mentre que els països del nord i de l'oest són els emissors. La UE és la destinació predilecta d'una gran part de turistes procedents d'altres llocs del món, concretament un 51%.

3.La Unió Europea

Actualment, la UE està formada per 28 Estats, que agrupen una població de més de 500 milions d'habitants. La UE s'ha convertit en una **gran potència econòmica i comercial**, mentre que la seva integració política es va perfilant més lentament.

3.1.La UE, una organització supranacional

La UE és una organització internacional diferent de les coneixem habitualment. És una **macroorganització supranacional** que ha de preservar la identitat dels seus Estats i també de les seves regions, länder o autonomies.

La UE creu que, a més dels poders nacionals i regionals o autonòmics, hi ha d'haver un **gran poder europeu basat en un conjunt d'institucions democràtiques per actuar de manera conjunta en :**

- **La moneda.**
- **El mercat interior.**
- **Les polítiques exteriors i de seguretat.**
- **La cohesió econòmica i social.**

3.2.Les institucions de la Unió Europea

Les principals institucions polítiques de la Unió Europea són:

- **El Parlament Europeu.** És l'òrgan legislatiu de la UE, elabora i reforma les lleis i aprova la gestió dels pressupostos. També controla el Consell de la Unió Europea i la Comissió Europea.
- **Els Consell Europeu.** Reuneix els Caps d'Estat o de Govern dels Estats membres i el president de la Comissió Europea. Orienta la política i les prioritats generals de la UE, i estableix la política exterior i de seguretat comunes.

- **El Consell de la Unió Europea.** Reuneix els ministres de cada país per debatre, modificar i adoptar lleis, i també per coordinar les polítiques nacionals. És l'òrgan més important de decisió de la UE, juntament amb el Parlament Europeu.
- **La Comissió Europea.** És la institució políticament independent de la UE que exerceix la funció executiva. És la responsable d'elaborar propostes legislatives noves i d'aplicar les decisions del Parlament Europeu i pel Consell de la Unió Europea. La Comissió està formada pel president i els comissaris. Són elegits pels Estats membres per a un mandat de quatre anys.

3.3. Altres organismes de la UE

- **El tribunal de Justícia de la Unió Europea.** És el poder judicial de la UE. Actua com a autoritat supranacional que interpreta i aplica el Dret de la UE a cada país membre i garanteix el compliment de la legislació de la UE. Té la seu a Luxemburg.
- **El Banc Central Europeu.** És el banc central d'aquells països de la Unió la moneda dels quals és l'euro. **Exerceix les seves funcions amb absoluta independència i s'encarrega de definir la política monetària de la zona euro.** Té la seu a Frankfurt.

3.4. Objectius de la Unió Europea

La unificació monetària: l'euro

Ja des de l'inici encara com a CEE, els països membres van voler formar un mercat comú en què poguessin intercanviar fàcilment els productes. **Quan es va crear la UE un dels seus principals objectius va ser la formació d'una unió econòmica i monetària**, fet que es va assolir el **1999** amb la **creació del Banc Central Europeu**.

La **implantació d'una moneda única, l'euro**, va ser l'element que d'una manera més visible i determinant va establir la unificació econòmica i financera. Per aconseguir que l'euro funcionés d'una manera efectiva com a divisa única i comunica a molts països **es van fixar tres fases anomenades de convergència**, amb l'objectiu d'aproximar les polítiques econòmiques i financeres dels diversos Estats.

Cada país **havia d'assolir uns criteris comuns** referits a :

- Una **inflació limitada**.
- **Uns tipus d'interès concrets**.
- **Un dèficit i un deute públics sota control**.

Països com Alemanya, França, Itàlia o Espanya van assolir aquesta convergència dins del calendari establert prèviament i així van començar a utilitzar l'euro des de l'1 de gener de 2002, sota les directrius reguladores del BCE.

Dinamarca, Gran Bretanya i Suècia van complir els criteris de convergència però van optar per mantenir-se fora de l'**eurozona**.

Andorra, Mònaca i San Marino (països que no formen part de la UE) també utilitzen l'euro i molts altres països i territoris el tenen com a moneda oficial o informal.

La unificació social i de política exterior

Quan l'any 1992 es va institucionalitzar la UE, al Tractat de Maastrich, es van crear les bases de la ciutadania europea. Això permet que els habitants de la UE puguin circular i residir a qualsevol lloc del seu territori sense restriccions.

Però no va ser fins el 1995, amb l'acord de Schengen, quan es va establir el final dels controls fronterers interns entre els Estats signants, excepte en unes determinades circumstàncies.

En el moment present és possible passar sense limitacions les fronteres internacionals de molts països europeus; en canvi s'han potenciat les fronteres externes de l'espai Schengen amb la finalitat d'obstaculitzar l'entrada d'immigració considerada il·legal.

Paral·lelament, la UE mira d'actuar amb una política exterior i de seguretat comuna (PESC) liderada per un representant d'aquesta als fòrums internacionals en què expressa, d'una manera unificada, la defensa dels interessos de la UE.

4.La política regional europea

4.1.Les polítiques regionals de la Unió Europea

Per reduir els desequilibris regionals, la UE manté unes polítiques basades en ajudes adreçades a les regions amb un desenvolupament més baix. Aquestes ajudes se centren en quatre àmbits:

- **Investigació i innovació, per un creixement econòmic sostenible.**
- **Tecnologies de la informació i de la comunicació, per augmentar la competitivitat de la UE en la economia mundial.**
- **Competitivitat de les PIME**, atès que el 99% de les empreses de la UE són petites i mitjanes.
- **Transició cap a una economia amb baixes emissions de carboni.**

4.2.Els fons de la Unió Europea

La UE pretén que les regions menys desenvolupades s'acostin a la mitjana i als estàndards europeus de consum i de benestar; per això més d'un terç del pressupost anual total de la UE es dedica a aquesta política regional a través del Fons Estructurals i d'Inversió Europeus i els Fons de Cohesió:

- **Els Fons Estructurals i d'Inversió Europeus**
Aquests fons són el principal instrument de la política d'inversió de la UE. Tenen com a objectiu combatre l'endarreriment social i econòmic de les regions. La seva gestió està compartida entre els Estats membres i la Comissió Europea. **El més important és el següent:**

-El Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER). El seu objectiu es enfortir la cohesió econòmica i social de la UE mitjançant el **foment de les infraestructures**.

- **Els Fons de Cohesió**

Juntament amb els Fons Estructurals, els Fons de Cohesió **afavoreix el creixement econòmic i la convergència real** dels Estats membres de la UE amb un **millor nivell de desenvolupament que presenten una renda nacional bruta (RNB) per habitant inferior al 90 % de la mitjana comunitària**.

Actualment els països amb aquesta renda inferior són: Bulgària, Romania (2007) Txèquia, Eslovàquia, Hongria, Polònia, Letònia, Estònia, Lituània, Xipre, Malta i Grècia.

4.3. Partidaris o escèptics?

El suport de l'opinió pública a la EU varia entre els diversos països i fluctua amb el pas del temps. La **Comissió Europea du a terme una sèrie d'enquestes, l'Eurobaròmetre**, que serveixen per mesurar quin és l'estat de l'opinió pública europea.

- Els **països amb una imatge més positiva de la UE són Luxemburg, Països Baixos, Bèlgica** (tres països originaris que tenen un nivell de vida elevat) i Irlanda (que ha prosperat notablement des de l'adhesió a la UE).
- Els països amb una **imatge més negativa de la UE** són Àustria, Xipre, **Grècia** (crisi de 2010) i **Regne Unit (Brexit. (Britain i Exit)**.

La **gran majoria dels països que s'han incorporat a la UE el 2004 tenen una percepció positiva de la UE**, perquè la veuen com un factor d'estabilitat econòmica i política.

A **Espanya la població tenia aquesta mateixa percepció però a partir de la crisi del 2008 la percepció positiva de la UE ha anat disminuint** , un 46 % el 2013.

El últims anys en conjunt el 27 % de la població europeu consideren la UE com a un element negatiu.

Un **tercer plantejament entre partidaris i escèptics seria el que es conegut com a eurocrítics**. Son aquells que són partidaris de la UE, però que consideren que s'han de fer reformes estructurals de la **UE**, perquè sigui una **vertadera unió política en clau federal i que sigui una unió social que disminueixi les desigualtats socials** dins de la UE.

5.La integració d'Espanya a la Unió Europea

Des del 1986 Espanya forma part de la Comunitat Europea (CEE, des de 1992 UE). Això no comporta només pertànyer a un gran econòmic i comercial, sinó que significa formar part d'una poderosa estructura política supranacional i participar d'una determinada identitat cultural.

5.1.El balanç de l'adhesió d'Espanya a la Unió Europea

El desenvolupament econòmic i social que té avui Espanya és fruit, en bona part, del mateix procés d'integració europeu. La UE ha propiciat una fase de modernització de diversos àmbits de la societat espanyola i ha finançat moltes infraestructures i equipaments.

Efectes de la integració en l'àmbit econòmic

Des que Espanya és membre de la UE ha experimentat un canvi espectacular i s'ha beneficiat d'importantes ajudes econòmiques comunitàries que han permès incrementar notablement el nivell de benestar de la seva població, sobretot a les regions espanyoles menys desenvolupades. Es pot afirmar que el desenvolupament econòmic i social de què gaudeix avui Espanya es fruit, en bona mesura, del procés d'integració europea.

El 1986 la renda per càpita espanyola no arribava al 68% de la mitjana comunitària, mentre que el 2015 ja se situava en el 92 % de la mitjana de la UE. La contrapartida és la integració d'Espanya en el mercat europeu, això ha implicat que:

- **Més del 90 % de la inversió que rep Espanya de l'exterior prové de la UE.**
- **La UE és la destinació de més del 62 % de les exportacions espanyoles.**
- **El 60 % de les importacions espanyoles provenen de la UE.**

Amb l'entrada de l'euro es va produir una pujada generalitzada de preus i de la inflació, però en canvi es van agilitzar tots els tràmits financers i transaccions internacionals

Els efectes de la integració en l'àmbit social

La creació de més benestar i de riquesa a Espanya ha permès augmentar l'estabilitat social i política i , sobretot, els nivells i la capacitat de consum de la població,i ha propiciat que empreses i serveis europeus s'hagin instal·lat a Espanya considerant-la un mercat òptim per als seus productes.

Espanya, però, en certs aspectes encara està lluny del nivell de desenvolupament dels països capdavaners de la UE. Però, comparant-la amb els països que es van integrar el 2004, Espanya se situa en una posició privilegiada.

5.2.La incidència de la política regional europea en l'economia i la societat espanyoles

Quan el 1986 Espanya i Portugal van entrar a la CEE, la immensa majoria de les regions se situaven entre les menys desenvolupades d'Europa, situant-se molt per sota dels estàndars europeus. És per això que moltes províncies i regions espanyoles van resultar candidates prioritàries a rebre fons europeus.

Entre el 2004 i el 2007 van accedir a la UE molts països de l'Europa de l'Est. La pràctica totalitat dels seus territoris van passar a ser destinataris preferents dels fons

regionals europeus, atès que es tractava de països poc desenvolupats en comparació a la resta de la UE. Això va tenir notables conseqüències per a les regions espanyoles, perquè moltes van deixar de rebre aquests fons.

La utilització dels fons europeus

Les **inversions comunitàries han servit per finançar nombrosos projectes**, sigui com a ajudes directes i subvencions sectorials o bé com a contribucions al desenvolupament de les regions menys afavorides (Fons Europeu de Desenvolupament Regional, **FEDER**).

Exemples són :

- **Les autovies: 40 % dels kilòmetres de les autovies espanyoles estan finançades amb fons comunitaris.**
- **Ampliacions dels aeroports de Madrid i de Barcelona.**
- **Construcció del metro de Sevilla.**
- **La Ciutat de les Arts de València.**

Respecte dels joves, hi ha noves possibilitats que s'han obert per a ells gràcies a **programes educatius com l'Erasmus** (d'intercanvi d'estudiants), dels quals s'han beneficiat més de 250.000 persones.

En l'àmbit **sanitari**, els ciutadans espanyols que viatgen pels països de la UE ja disposen de la **Targeta Sanitària Europea**, que els assegura tractament mèdic en cas necessari.

5.Espanya en el context de la UE i a escala mundial

Per comparar la situació d'Espanya amb els altres països de la UE es poden analitzar diversos indicadors socials i econòmics. Els més utilitzats són:

- **La densitat de població, els sectors d'activitat econòmica, el Producte Interior Brut (PIB), l'educació i l'Índex de Desenvolupament Humà (IDH).**

5.1.La superfície, els habitants i la densitat de població

En **extensió**, Espanya ocupa el segon lloc, després de França, i és el cinquè país amb més població, darrere d'Alemanya, França, Regne Unit i Itàlia.

Respecte a la **densitat** Espanya es troba en una posició intermèdia (92 h/Km²), però també amb diferències internes notables, a vegades entre Comunitats Autònomes molt properes entre elles. Exemple:

- La Comunitat de Madrid té 805 h / Km², mentre que Castella la Manxa nomé té 26 h / Km².

Les diferències de les densitats de la població entre els països de la UE

Les enormes diferències pel que fa a la densitat de població i a les formes d'ocupació del territori dels països de la UE fan que les problemàtiques siguin completament diferents d'uns regions a unes altres d'Europa.

Tant per als territoris amb un creixement demogràfic constant com per als territoris molt despoblats, els governs europeus han de garantir el manteniment de serveis públics i d'infraestructures i equipaments de qualitat, per evitar desigualtats econòmiques i socials.

Aquest ha estat un dels objectius d'Espanya des del 1986, i que ha anat aconseguint amb l'ajuda dels fons europeus.

L'esperança de vida

L'esperança de vida dels europeus es cada vegada més elevada. El 2016 l'esperança de vida entre els homes i les dones se situa entre els 80 i 86 anys respectivament. **Actualment Espanya és el país de la UE amb l'esperança de vida més alta (82,5 anys).**

Una dada preocupant, però, és l'alt nivell de consum de tabac i alcohol, així com l'augment de l'obesitat. Estudis científics han demostrat que dur a terme una dieta mediterrània redueix l'obesitat i perllonga l'esperança de vida.

5.2.Les activitats econòmiques: cap a l'homogeneïtzació de les polítiques econòmiques

L'economia i els nivells dels sectors d'activitat són factors bàsics a partir dels quals es mesuren i es comparen les desigualtats existents.

A Europa s'hi localitzen empreses i institucions amb els nivells més alts de desenvolupament tecnològic i avenços científics o camps en què s'aconsegueixen els màxims rendiments agrícoles. A més d'aquestes zones, també n'hi ha en què persisteixen formes tradicionals d'agricultura i d'indústria.

La homogeneïtzació que `proposen les polítiques de la UE va permetent que els nous avenços tecnològics arribin d'una manera més igualitària a tots els racons del continent.

Taxa d'activitat: població activa i taxa d'atur

Taxa d'actiuat: percentatge de la població que vol i pot treballar (població activa) sobre la `població total d'un país.

Moltes regions europees tenen una taxa d'activitat superior al 50 %, però en alguns països (com Dinamarca, els Països Baixos, Suècia i el Regne Unit) aquesta taxa supera el 70 %, per damunt de la **mitjana europea que és del 63 %**. **Espanya té una taxa d'activitat del 60 %.**

Pel que fa a l'atur la mitjana europea se situava al voltant del 10 % l'any 2016, xifra **superada `per Grècia i Espanya**. Les xifres es disparen en aquests dos països quan es fa referència als menors de 25 anys (xifres que superen el 45 %).

5.3.El Producte Interior Brut (PIB)

El **Producte Interior Brut (PIB)** és el valor monetari de la producció de béns i serveis en un país cada any. El 1997 Espanya encara estava per sota de la mitjana de la UE. **Malgrat que entre el 2008 i el 2015 la crisi econòmica general va frenar els ritmes de creixement de tots els països, Espanya va aconseguir superar la mitjana europea de riquesa**, tot i que s'ha de reconèixer que l'entrada de nombrosos països de l'Europa de l'Est havia fet baixar considerablement aquesta mitjana.

En qualsevol cas, és evident que tant per a Espanya com per a la resta de països la incorporació a la UE comporta un pas notable cap el benestar i el desenvolupament.

5.4.L'educació

Els recursos que es dediquen a l'educació, en proporció a la despesa pública total d'un país, són un indicador molt important del nivell de desenvolupament social i cultural i , per extensió, econòmic i polític.

A Europa el percentatge sobre el total de la despesa pública destinada a cada país el 2014 mostra importants desequilibris. Mentre països com Xipre, Letònia, Lituània i Estònia dediquen més del 15% i Portugal més del 13 % , altres països com Alemanya, França o Espanya no arriben al 10 % del total de despesa pública.

5.5.L' Índex de Desenvolupament Humà (IDH)

L'Índex de Desenvolupament Humà (IDH) és un indicador creat pel Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) i que serveix per determinar quin és el nivell de desenvolupament que tenen els països al món. Estudia un conjunt de variables que són:

- **L'esperança de vida.**
- **L'alfabetització dels adults.**
- **L'escolarització.**
- **El PIB per habitant.**
- **La posició del país en relació mundial segons el PIB.**

Segons aquest indicador, **Espanya ocupa el 27è del total mundial (2014); però si considerem només els països de la UE, és el 13è.** A Espanya aquest índex ha tingut una baixada progressiva des de l'esclat de la crisi econòmica del 2008.

Això obstant, aquestes dades confirmen que Espanya forma part del petit grup d'habitants que tenen les condicions de vida més favorables. A més, **el fet de formar part de la UE li permet disposar d'una notable quantitat de beneficis.**

5.6.Projecció cultural d'Espanya al món

L'idioma és l'expressió més directa de la cultura. **Espanya com passa a la majoria dels països d'Europa i del món, és un país multilingüe, i això constitueix una riquesa**

cultural. De les llengües que es parlen a Espanya, la que té més presència al món és el castellà, perquè la parlen milions de persones de diversos països d'Amèrica Llatina. Segons dades de 2018 de l'Institut Cervantes, el parlen 577 milions de persones, el 7,6 % de la població mundial. El castellà també és la segona llengua més parlada dels Estats Units.

Les xifres respecte altres llengües d'Espanya (any 2018) són:

- Català: 10 milions de parlants.
- Gallec: 3 milions de parlans.
- Euskera: 1 milió de persones.